

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 22 februari 2022 *

”Begäran om förhandsavgörande – Rättsstatsprincipen – Rättsväsendets oavhängighet – Artikel 19.1 andra stycket FEU – Artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Unionsrättens företräde – En nationell domstols bristande behörighet att pröva huruvida nationell lagstiftning, som genom avgörande från den berörda medlemsstatens författningsdomstol har förklarats vara författningsenlig, är förenlig med unionsrätten – Disciplinära förfaranden”

I mål C-430/21,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Curtea de Apel Craiova (Appellationsdomstolen i Craiova, Rumänien) genom beslut av den 7 juli 2021, som inkom till domstolen den 14 juli 2021, i ett förfarande som anhängiggjorts av

RS

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden L. Bay Larsen (referent), avdelningsordförandena A. Arabadjiev, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin, I. Ziemele och J. Passer, samt domarna F. Biltgen, P.G. Xuereb, N. Piçarra, L.S. Rossi, N. Wahl, D. Gratsias och M.L. Arastey Sahún,

generaladvokat: A.M. Collins,

justitiesekreterare: handläggaren C. Di Bella,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 23 november 2021,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Rumäniens regering, genom E. Gane, L. Lițu och L.-E. Bațagoi, samtliga i egenskap av ombud, biträdda av M. Manolache,
- Belgiens regering, genom L. Van den Broeck, M. Jacobs och C. Pochet, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: rumänska.

- Nederländernas regering, genom K. Bulterman och J. Langer, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom P.J.O. Van Nuffel, I. Rogalski och K. Herrmann, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 20 januari 2022 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2 och artikel 19.1 andra stycket FEU, samt artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).
- 2 Begäran har framställts i ett mål där RS väckt talan i syfte att ifrågasätta tidsåtgången för det straffrättsliga förfarande som inletts till följd av en anmälan ingiven av hans hustru.

Tillämpliga bestämmelser

Den rumänska konstitutionen

- 3 I artikel 148.2 och 148.4 i Constituția României (den rumänska konstitutionen) föreskrivs följande:

”2) Efter anslutningen ska bestämmelserna i de fördrag som utgör grunden för Europeiska unionen samt annan bindande gemenskapslagstiftning ha företräde framför bestämmelser i nationell lagstiftning som står i strid med dessa, med iakttagande av bestämmelserna i anslutningsakten.

...

4) Parlamentet, Rumäniens president, regeringen och rättsväsendet ska säkerställa att de skyldigheter som följer av anslutningsakten och punkt 2 ovan fullgörs.”

Straffprocesslagen

- 4 I artikel 488¹ Codul de procedură penală (straffprocesslagen) föreskrivs att ett klagomål inom ramen för ett pågående straffrättsligt förfarande som syftar till att begära att förfarandet påskyndas kan lämnas in tidigast ett år efter det att brottsutredningen inleddes.
- 5 Domaren med behörighet att pröva frågor om fri- och rättigheter eller den behöriga domstolen ska med tillämpning av artikel 488⁵ i nämnda lag bedöma huruvida tidsåtgången för det straffrättsliga förfarandet är rimlig med beaktande av de omständigheter som anges i denna bestämmelse.

- 6 I artikel 488⁶ punkt 1 i nämnda lag föreskrivs att för det fall att domaren med behörighet pröva frågor om fri- och rättigheter finner att klagomålet är välgrundat, ska vederbörande fastställa den frist inom vilken åklagaren ska fatta beslut i ärendet.

Lag nr 303/2004

- 7 Enligt artikel 99 § i Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor (lag nr 303/2004 om domares och åklagares ställning) av den 28 juni 2004 (*Monitorul Oficial al României*, del I, nr 826 av den 13 september 2005), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad lag nr 303/2004), utgör underlåtenhet att iaktta avgöranden från Curtea Constituțională (Författningsdomstolen, Rumänien) en disciplinförseelse.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 8 RS var föremål för ett straffrättsligt förfarande i vilket han dömdes.
- 9 Den 1 april 2020 ingav RS hustru en brottsanmälan med påstående om bland annat att en åklagare och två domare i detta straffrättsliga förfarande hade gjort sig skyldiga till missbruk av rättsliga förfaranden och tjänsteställning.
- 10 Eftersom denna anmälan bland annat avser domare, ska den prövas av Secția pentru Investigarea Infracțiunilor din Justiție (avdelningen för utredning av överträdelser begångna inom rättsväsendet) (nedan kallad SIIJ), som inrättats inom Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (åklagarmyndigheten vid Högsta domstolen, Rumänien). Genom beslut av den 14 april 2020 inledde en åklagare vid SIIJ ett straffrättsligt förfarande mot de domare som avsågs i nämnda anmälan om missbruk av rättsliga förfaranden och tjänsteställning.
- 11 Den 10 juni 2021 väckte RS talan vid den hänskjutande domstolen med stöd av artikel 488¹ och följande artiklar i straffprocesslagen, i syfte att ifrågasätta den orimliga tidsåtgången i det straffrättsliga förfarande som inletts till följd av ovannämnda anmälan, med yrkande om att rätten skulle fastställa en frist för den handläggande åklagaren att fatta beslut i ärendet.
- 12 Den hänskjutande domstolen anser att den för att kunna avgöra målet måste pröva den nationella lagstiftning varigenom SIIJ inrättades.
- 13 Den hänskjutande domstolen har påpekat att EU-domstolen tidigare har besvarat frågor rörande denna nationella lagstiftning i domen av den 18 maj 2021, *Asociația "Forumul Judecătorilor Din România"* m.fl. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 och C-397/19, EU:C:2021:393).
- 14 Enligt den hänskjutande domstolen framgår det av den domen bland annat att unionsrätten, särskilt artikel 2 och artikel 19.1 andra stycket FEU, ska tolkas så, att den utgör hinder mot nationell lagstiftning som föreskriver att det ska inrättas en specialiserad enhet inom åklagarmyndigheten som har exklusiv behörighet att utreda överträdelser begångna av domare och åklagare, utan att inrättandet av en sådan enhet motiveras av objektiva och kontrollerbara krav på god rättskipning och åtföljs av särskilda garantier. Dessa garantier ska dels göra det möjligt att eliminera varje risk för att denna enhet används som ett instrument för politiskt

kontroll av dessa domares och åklagares verksamhet vilket skulle kunna undergräva deras oavhängighet, dels säkerställa att denna behörighet kan utövas gentemot dessa med fullt iakttagande av de krav som följer av artiklarna 47 och 48 i stadgan.

- 15 Den hänskjutande domstolen har dessutom påpekat att EU-domstolen, i punkt 7 i domslutet i nämnda dom, har slagit fast att principen om unionsrättens företräde ska tolkas så, att den utgör hinder mot en medlemsstats konstitutionella bestämmelser, såsom dessa tolkats av författningsdomstolen i denna stat, enligt vilka en domstol i lägre instans inte har rätt att, med stöd av sin egen behörighet, underlåta att tillämpa en nationell bestämmelse som omfattas av tillämpningsområdet för kommissionens beslut 2006/928/EG av den 13 december 2006 om inrättande av en mekanism för samarbete och kontroll av Rumäniens framsteg vid uppfyllandet av de särskilda riktmärkena för reformen av rättsväsendet och kampen mot korruption (EUT L 354, 2006, s. 56), och som nämnda domstol – mot bakgrund av en dom från EU-domstolen – anser strida mot detta beslut eller mot artikel 19.1 andra stycket FEU.
- 16 Den hänskjutande domstolen har mer allmänt hänvisat till EU-domstolens fasta praxis med innebörden att varje nationell domstol är skyldig att i det mål den har att avgöra underlåta att tillämpa varje nationell bestämmelse som strider mot en unionsbestämmelse som har direkt effekt, samt till den bindande verkan av domstolens förhandsavgöranden.
- 17 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende preciserat att det i artikel 148.2 och 148.4 i den rumänska konstitutionen föreskrivs att bestämmelser i unionsrätten ska ha företräde.
- 18 Den hänskjutande domstolen har påpekat att Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) i dom nr 390/2021 av den 8 juni 2021 emellertid ogillade en invändning om författningsstridighet som framställdes med avseende på flera bestämmelser i den lagstiftning som reglerar SIIJ.
- 19 Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) preciserade i denna dom bland annat att eftersom unionsrättens företräde begränsas i den rumänska rättsordningen av kravet på att respektera medlemsstatens konstitutionella identitet, så ankommer det på den domstolen att garantera den rumänska konstitutionens företräde i Rumänien. Följaktligen anser den att en allmän domstol är behörig att pröva huruvida en bestämmelse i nationell lagstiftning är förenlig med unionsrätten, men att en sådan domstol saknar behörighet att pröva huruvida en nationell bestämmelse som Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) har fastställt vara förenlig med artikel 148 i den rumänska konstitutionen är förenlig med unionsrätten.
- 20 Enligt Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) saknar punkt 7 i domslutet i domen av den 18 maj 2021, Asociația "Forumul Judecătorilor Din România" m.fl. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 och C-397/19, EU:C:2021:393), grund i förhållande till den rumänska konstitutionen. Medan det i artikel 148 i denna konstitution föreskrivs att unionsrätten ska ha företräde framför bestämmelser i nationell lagstiftning som står i strid med unionsrätten, utgör inte rapporter som upprättats med tillämpning av beslut 2006/928 – varken i fråga om sitt innehåll eller sina verkningar – unionsrättsliga bestämmelser som den nationella domstolen ska ge företräde åt, genom att underlåta att tillämpa den motstridande nationella bestämmelsen.
- 21 Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) har slutligen i nyssnämnda dom nr 390/2021 av den 8 juni 2021 angett att det faktum att vissa domstolar på eget initiativ underlåter att tillämpa nationella bestämmelser som de anser strida mot unionsrätten, medan andra tillämpar samma bestämmelser såsom förenliga med unionsrätten, innebär att rättssäkerheten allvarligt undergrävs, vilket utgör en kränkning av rättsstatsprincipen.

- 22 Den hänskjutande domstolen anser i detta hänseende att det är nödvändigt att fastställa huruvida den är skyldig att följa praxis från Curtea Constituțională (Författningsdomstolen), såsom föreskrivs i rumänsk rätt, eller EU-domstolens praxis, för att kunna avgöra om den är behörig att pröva huruvida den lagstiftning varigenom SIIJ inrättades är förenlig med unionsrätten.
- 23 Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att för det fall den beslutar sig för att följa EU-domstolens praxis, genom att bedöma denna lagstiftnings förenlighet med unionsrätten, riskerar de berörda domarna att bli föremål för ett disciplinärt förfarande och eventuellt stängas av från sina tjänster, eftersom underlåtenhet att följa ett beslut från Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) enligt rumänsk rätt utgör en disciplinförseelse. Den hänskjutande domstolen är osäker på huruvida en nationell lagstiftning är förenlig med unionsrätten, i synnerhet med principen om domares oavhängighet, när det enligt denna lagstiftning disciplinåtgärder kan vidtas mot en domare som med stöd av principen om unionsrättens företräde har provat en nationell bestämmelses förenlighet med unionsrätten, i strid med ett avgörande från den berörda medlemsstatens författningsdomstol.
- 24 Enligt uppgifter i pressen och tillgängliga uppgifter vid Curtea de Apel Pitești (Appellationsdomstolen i Pitești, Rumänien) har ett disciplinärt förfarande redan inletts mot en domare som, i ett förfarande som är jämförbart med det som är aktuellt i det nationella målet, funnit att den rumänska lagstiftning varigenom SIIJ inrättades strider mot unionsrätten. Enligt den hänskjutande domstolen är det emellertid tveksamt om ett sådant disciplinärt förfarande är förenligt med unionsrätten.
- 25 Curtea de Apel Craiova (Appellationsdomstolen i Craiova) har mot denna bakgrund beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:
1. Utgör principen om domares oavhängighet, som stadfästs i artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU och artikel 47 i [stadgan], hinder mot en nationell bestämmelse, som den i artikel 148.2 i den rumänska konstitutionen, såsom den tolkats av Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) i beslut nr 390/2021 [av den 8 juni 2021], enligt vilken de nationella domstolarna saknar behörighet att pröva huruvida en nationell bestämmelse, som har förklarats vara författningenlig genom ett avgörande från Curtea Constituțională (Författningsdomstolen), är förenlig med unionsrätten?
  2. Utgör principen om domares oavhängighet, som stadfästs i artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU och artikel 47 i [stadgan], hinder mot en nationell bestämmelse, som den i artikel 99 § i [lag nr 303/2004], där det föreskrivs att ett disciplinärt förfarande får inledas och disciplinåtgärder vidtas mot en domare på grund av dennes underlåtenhet att iaktta en dom från Curtea Constituțională (Författningsdomstolen), när denne domare har erkänt unionsrätten företräde framför grunderna för en avgörande av Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) och den nationella bestämmelsen fråntar nämnda domare möjligheten att tillämpa en dom från [EU-domstolen] som vederbörande anser har företräde?
  3. Utgör principen om domares oavhängighet, som stadfästs i artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU och artikel 47 i [stadgan], hinder mot en nationell domstolspraxis som innebär att en domare, vid äventyr av disciplinärt ansvar, hindras från att tillämpa [EU-domstolens] praxis i ett straffrättsligt förfarande som avser ett klagomål beträffande den rimliga tidsåtgången för ett brottsutredningsförfarande, vilken regleras i artikel 488¹ i den rumänska straffprocesslagen?"

Förfarandet vid domstolen

- 26 Den hänskjutande domstolen har ansökt om att förevarande begäran om förhandsavgörande ska handläggas enligt förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande eller, i andra hand, handläggas skyndsamt i enlighet med artikel 23a i stadgan för Europeiska unionens domstol.
- 27 Till stöd för denna begäran har den hänskjutande domstolen gjort gällande att det mål som ligger till grund för förevarande begäran om förhandsavgörande allvarligt kan skada de rumänska domstolarnas oavhängighet och att den osäkerhet som råder kring den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet kan påverka funktionen hos det system för domstolssamarbete som mekanismen med begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF ger uttryck för.
- 28 Vad för det första gäller ansökan om tillämpning av förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande beslutade domstolens första avdelning den 30 juli 2021, på förslag av referenten och efter att ha hört generaladvokaten, att avslå denna ansökan.
- 29 Vad för det andra gäller begäran om skyndsamt handläggning följer det av artikel 105.1 i domstolens rättegångsregler att domstolens ordförande får, på ansökan av den hänskjutande domstolen eller i undantagsfall på eget initiativ, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, besluta att ett mål om förhandsavgörande ska handläggas skyndsamt med avvikelser från vad som gäller enligt dessa rättegångsregler, när målet är av sådan beskaffenhet att det måste avgöras utan dröjsmål.
- 30 Domstolens ordförande beslutade den 12 augusti 2021, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, att bevilja ansökan om skyndsamt handläggning av begäran om förhandsavgörande.
- 31 När ett mål ger upphov till stor osäkerhet beträffande grundläggande frågor rörande nationell konstitutionell rätt och unionsrätten kan det, med beaktande av de särskilda omständigheterna i ett sådant mål, vara nödvändigt att avgöra målet utan dröjsmål i enlighet med artikel 105.1 i rättegångsreglerna (beslut av domstolens ordförande av den 19 oktober 2018, Wightman m.fl., C-621/18, ej publicerat, EU:C:2018:851, punkt 10 och där angiven rättspraxis).
- 32 Med hänsyn till att de frågor som förevarande mål har gett upphov till, rörande förhållandet mellan allmänna domstolar och författningsdomstolen i Rumänien samt domares oavhängighet och unionsrättens företrädare, har en grundläggande betydelse för Rumänien och unionens rättsordning, kan ett skyndsamt svar från EU-domstolen undanröja de allvarliga tvivel som den hänskjutande domstolen hyser, vilket motiverar att målet handläggs på de villkor som anges i artikel 105.1 i rättegångsreglerna.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 33 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU och artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att allmänna domstolar i en

medlemsstat saknar befogenhet att pröva huruvida en nationell lagstiftning som landets författningsdomstol har funnit vara förenlig med en nationell författningsbestämmelse, vari det föreskrivs att principen om unionsrättens företräde ska iakttas, är förenlig med unionsrätten.

- 34 Inledningsvis och i den mån den första frågan avser tolkningen av artikel 47 i stadgan påpekas att erkännandet av rätten till ett effektivt rättsmedel i ett enskilt fall förutsätter att den person som åberopar rättigheten gör gällande rättigheter eller friheter som garanteras i unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2020, *État luxembourgeois* (Rättsmedel mot begäran om upplysningar på skatterättens område) C-245/19 och C-246/19, EU:C:2020:795, punkt 55, och dom av den 20 april 2021, *Repubblica*, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 41), eller att denna person är föremål för ett förfarande som utgör en tillämpning av unionsrätten i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, *Euro Box Promotion m.fl.*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 204).
- 35 Av beslutet om hänskjutande framgår dock varken att RS har gjort gällande en rättighet han har enligt en unionsrättslig bestämmelse eller att han är föremål för ett förfarande som utgör en tillämpning av unionsrätten.
- 36 Under dessa omständigheter är artikel 47 i stadgan inte som sådan tillämplig i det nationella målet.
- 37 Eftersom medlemsstaterna enligt artikel 19.1 andra stycket FEU ska fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd i den mening som avses i bland annat artikel 47 i stadgan, inom de områden som omfattas av unionsrätten, måste sistnämnda bestämmelse likväl beaktas i vederbörlig ordning vid tolkningen av artikel 19.1 andra stycket FEU (dom av den 20 april 2021, *Repubblica*, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 45 och där angiven rättspraxis).
- 38 Vad beträffar förhållandet mellan allmänna domstolar och författningsdomstolen i en medlemsstat, som den första frågan avser, erinras om att det visserligen är medlemsstaternas befogenhet att organisera domstolväsendet i respektive stat, inklusive inrättande och sammansättning av en författningsdomstol och dess funktion, men medlemsstaterna är dock skyldiga att vid utövandet av denna befogenhet iaktta de skyldigheter som åligger dem enligt unionsrätten, och särskilt enligt artiklarna 2 och 19 FEU (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 juni 2019, *kommissionen/Polen* (Högsta domstolens oavhängighet), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 52, och dom av den 21 december 2021, *Euro Box Promotion m.fl.*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 216).
- 39 Vad gäller de skyldigheter som följer av artikel 19 FEU påpekas att det enligt denna bestämmelse, som ger uttryck för det värde som rättsstaten utgör enligt artikel 2 FEU, ankommer på de nationella domstolarna och EU-domstolen att säkerställa att unionsrätten tillämpas fullt ut i samtliga medlemsstater och att säkerställa domstolsskyddet för enskildas rättigheter enligt unionsrätten (dom av den 24 juni 2019, *kommissionen/Polen* (Högsta domstolens oavhängighet), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 47, och dom av den 21 december 2021, *Euro Box m.fl.*, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 217).
- 40 Enligt fast rättspraxis ska varje medlemsstat, i syfte att garantera detta skydd, enligt artikel 19.1 andra stycket FEU, säkerställa att de instanser som i egenskap av ”domstol”, i den mening som avses i unionsrätten, har att pröva frågor om tillämpningen eller tolkningen av unionsrätten och

som således hör till dess system med rättsmedel inom de områden som omfattas av unionsrätten uppfyller kraven på ett effektivt domstolsskydd, inklusive bland annat kravet på oavhängighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkterna 220 och 221 samt där angiven rättspraxis).

- 41 Kravet på domstolarnas oavhängighet, enligt artikel 19.1 andra stycket FEU, omfattar två aspekter. Den första aspekten, som är extern, förutsätter att den aktuella domstolsinstansen fullgör sina uppgifter helt självständigt, utan att vara underställd någon annan och utan att ta emot order eller instruktioner från något håll och att den således är skyddad mot yttre inblandning eller påtryckningar som kan äventyra dess ledamöters oberoende prövning och påverka deras avgöranden. Den andra aspekten är intern och sammanfaller med begreppet opartiskhet och handlar om att avståndet gentemot parterna och deras respektive intressen vad gäller saken i målet ska vara detsamma. Sistnämnda aspekt förutsätter att objektivitet iakttas och att det inte föreligger något annat intresse vad gäller utgången i målet än vad som följer av en strikt tillämpning av rättsreglerna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 juni 2019, kommissionen/Polen (Högsta domstolens oavhängighet), C-619/18, EU:C:2019:531, punkterna 72 och 73, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 224).
- 42 Enligt maktfördelningsprincipen, som är kännetecknande för hur en rättsstat fungerar, ska domstolarnas oavhängighet garanteras särskilt gentemot den lagstiftande och den verkställande makten (dom av den 19 november 2019, A. K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen), C-585/18, C-624/18 et C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 124, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 228).
- 43 I likhet med vad som angetts i punkt 38 ovan dom i fråga om domstolarnas organisation påtvingar varken artikel 2 FEU, artikel 19.1 andra stycket FEU eller någon annan bestämmelse i unionsrätten medlemsstaterna en viss konstitutionell modell som på ett eller annat sätt ska reglera förhållandena eller samspelet mellan olika statsorgan, bland annat vad gäller definitionen och avgränsningen av deras behörighet. Enligt artikel 4.2 FEU ska unionen respektera medlemsstaternas nationella identitet, som kommer till uttryck i deras politiska och konstitutionella grundstrukturer. När medlemsstaterna väljer sina respektive konstitutionella modeller är de emellertid skyldiga att bland annat uppfylla kravet på domstolarnas oavhängighet som följer av dessa unionsrättsliga bestämmelser (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 229 och där angiven rättspraxis).
- 44 Under dessa omständigheter utgör artikel 2 och artikel 19.1 andra stycket FEU samt beslut 2006/928 inte hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att författningsdomstolens avgöranden är bindande för allmänna domstolar, förutsatt att den nationella rätten säkerställer att nämnda författningsdomstol är oavhängig i förhållande till bland annat den lagstiftande och den verkställande makten, såsom krävs enligt dessa bestämmelser. Om den nationella lagstiftningen däremot inte garanterar en sådan oavhängighet, utgör dessa unionsrättsliga bestämmelser hinder mot en sådan nationell lagstiftning eller praxis, eftersom en sådan författningsdomstol inte skulle kunna ge det effektiva domstolsskydd som krävs enligt artikel 19.1 andra stycket FEU (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 230).

- 45 Av det ovan anförda följer att artikel 19.1 andra stycket FEU, med förbehåll för vad som angetts i föregående punkt, inte utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att en medlemsstats allmänna domstolar, enligt nationell konstitutionell rätt, är bundna av ett avgörande från författningsdomstolen i denna medlemsstat i vilket det fastställs att en nationell lagstiftning är förenlig med medlemsstatens konstitution.
- 46 Det förhåller sig dock annorlunda när tillämpningen av en sådan lagstiftning eller praxis innebär att dessa allmänna domstolar helt saknar behörighet att bedöma huruvida en nationell lagstiftning som landets författningsdomstol har funnit vara förenlig med en nationell författningsbestämmelse i vilken det föreskrivs att unionsrättens ska ha företräde, är förenlig med unionsrätten.
- 47 Domstolen har nämligen i sin fasta praxis avseende EEG-fördraget fastställt att det genom gemenskapsfördragen, till skillnad från vanliga internationella fördrag, införts en särskild rättsordning som, när den trädde i kraft, införlivades i medlemsstaternas rättssystem och är bindande för deras domstolar. Medlemsstaterna har till förmån för denna nya rättsordning med egna institutioner som inte bara medlemsstaterna utan även deras medborgare lyder under, begränsat sina suveräna rättigheter på de områden som fastställs i fördragen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 februari 1963, van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, s. 23, dom av den 15 juli 1964, Costa, 6/64, EU:C:1964:66, s. 1158 och 1159, samt dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 245).
- 48 I domen av den 15 juli 1964, Costa (6/64, EU:C:1964:66, s. 1158–1160), konstaterade EU-domstolen att införandet genom EEG-fördraget av en egen rättsordning, som godtagits av medlemsstaterna på grundval av ömsesidighet, får till följd att de inte kan göra gällande en senare ensidig åtgärd eller nationella rättsregler, av vilka slag de än är, mot denna rättsordning. Den skulle nämligen i annat fall förlora sin gemenskapskaraktär, och den rättsliga grunden för själva gemenskapen skulle sättas i fråga. Dessutom kan enligt EU-domstolen genomförandet av gemenskapsrätten inte variera från en stat till en annan på grund av senare nationell lagstiftning utan att äventyra förverkligandet av EEG-fördragets mål och utan att leda till en diskriminering som är förbjuden genom det fördraget (dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 246).
- 49 Dessa väsentliga särdrag i unionens rättsordning och vikten av att iaktta unionsrätten har bekräftats genom ratificeringen, utan förbehåll, av fördragen om ändring av EEG-fördraget och särskilt Lissabonfördraget. Vid antagandet av detta fördrag var nämligen konferensen med företrädare för medlemsstaternas regeringar skyldig att i sin förklaring nr 17 om företräde, som fogats till slutakten från den regeringskonferens som antog Lissabonfördraget (EUT C 326, 2012, s. 346), uttryckligen erinra om att ”fördragen och den rätt som antas av unionen på grundval av fördragen i enlighet med domstolens fasta rättspraxis har företräde framför medlemsstaternas rätt på de villkor som fastställs i [denna] rättspraxis” (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 248).
- 50 Efter Lissabonfördragets ikraftträdande har domstolen konsekvent bekräftat tidigare rättspraxis avseende principen om unionsrättens företräde. Denna princip medför en skyldighet för samtliga myndigheter i medlemsstaterna att säkerställa unionsbestämmelsernas fulla verkan; medlemsstaternas nationella rätt kan inte påverka unionsbestämmelsernas verkan i

medlemsstaterna (dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 250 och där angiven rättspraxis).

- 51 Enligt principen om unionsrättens företräde får den omständigheten att en medlemsstat åberopar nationella bestämmelser, oavsett om det är fråga om konstitutionella sådana, inte undergräva unionsrättens enhetlighet och effektivitet. Enligt fast rättspraxis har principen om unionsrättens företräde nämligen verkningar gentemot samtliga organ i en medlemsstat, och nationella bestämmelser om fördelning av domstolars behörighet, inbegripet konstitutionella sådana, kan inte utgöra hinder för detta (dom av den 17 december 1970, Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114, punkt 3, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 251).
- 52 Eftersom EU-domstolen har exklusiv behörighet att slutgiltigt tolka unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 2 september 2021, Republiken Moldavien, C-741/19, EU:C:2021:655, punkt 45), ankommer det på EU-domstolen att precisera räckvidden av principen om unionsrättens företräde mot bakgrund av de relevanta bestämmelserna i unionsrätten, vilket innebär att denna räckvidd inte kan vara beroende av en tolkning av bestämmelser i nationell rätt eller av en tolkning av unionsrättsliga bestämmelser som gjorts av en nationell domstol, som inte överensstämmer med EU-domstolens tolkning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., EU:C:2021:1034, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 254).
- 53 Det ska i detta hänseende påpekas bland annat att det av principen om unionsrättens företräde följer att för det fall att det inte är möjligt att tolka nationell rätt i enlighet med kraven i unionsrätten, är den nationella domstol som inom ramen för sin behörighet ska tillämpa unionsbestämmelser skyldig att säkerställa att dessa bestämmelser ges full verkan genom att, med stöd av sin egen behörighet, vid behov, underlåta att tillämpa nationell lagstiftning eller praxis som strider mot en unionsrättslig bestämmelse med direkt effekt, även senare sådan, utan att vare sig begära eller avvakta ett föregående upphävande av denna genom ett lagstiftnings- eller annat konstitutionellt förfarande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 mars 1978, Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 24, dom av den 24 juni 2019, Poplawski, C-573/17, EU:C:2019:530, punkterna 61 och 62, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., EU:C:2021:1034, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 252).
- 54 Såsom det har erinrats om i punkt 39 ovan ska iakttagandet av denna skyldighet att tillämpa samtliga unionsrättsliga bestämmelser med direkt effekt anses vara nödvändigt för att säkerställa att unionsrätten tillämpas fullt ut i samtliga medlemsstater, såsom krävs enligt artikel 19.1 FEU.
- 55 Iakttagandet av nämnda skyldighet krävs även för att säkerställa att medlemsstaternas jämlikhet inför fördragen respekteras, vilken princip utesluter möjligheten att göra gällande en ensidig åtgärd, vilken det än må vara, som strider mot unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., EU:C:2021:1034, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 249), och utgör ett uttryck för samarbetsprincipen i artikel 4.3 FEU, som innebär en skyldighet att underlåta att tillämpa bestämmelser i den nationella lagstiftningen som eventuellt strider mot unionsrätten, oavsett om bestämmelserna har antagits före eller efter den unionsrättsliga bestämmelsen med direkt effekt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 september 2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, punkt 55, och dom av den 21 januari 2021, Whiteland Import Export, C-308/19, EU:C:2021:47, punkt 31).

- 56 I förevarande fall anser den hänskjutande domstolen att den, för att kunna avgöra det nationella målet, måste pröva huruvida den nationella lagstiftning varigenom SIIJ infördes är förenlig med artikel 19.1 andra stycket FEU och med de särskilda riktmärkena för reformen av rättsväsendet och kampen mot korruption som anges i bilagan till beslut 2006/928.
- 57 Under dessa omständigheter ska det för det första erinras om att EU-domstolen tidigare har slagit fast att en sådan nationell lagstiftning omfattas av tillämpningsområdet för beslut 2006/928 och att den följaktligen måste iaktta de krav som följer av unionsrätten, särskilt artikel 2 och artikel 19.1 FEU (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 maj 2021, Asociația "Forumul Judecătorilor din România" m.fl., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 och C-397/19, EU:C:2021:393, punkterna 183 och 184).
- 58 För det andra är såväl artikel 19.1 andra stycket FEU som de riktmärken som nämns i punkt 56 ovan formulerade i klara och precisa ordalag och är ovillkorliga, vilket innebär att det har direkt effekt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 maj 2021, Asociația "Forumul Judecătorilor din România" m.fl., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 och C-397/19, EU:C:2021:393, punkterna 249 och 250, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 253).
- 59 Härav följer att om de rumänska allmänna domstolarna inte kan tolka de nationella bestämmelserna på ett sätt som är förenligt med nämnda bestämmelse eller med nämnda riktmärken, ska de med stöd av sin egen behörighet underlåta att tillämpa dessa nationella bestämmelser.
- 60 Det ska i detta hänseende dock påpekas att dessa allmänna domstolar enligt de relevanta nationella bestämmelserna, såsom framgår av den hänskjutande domstolens uppgifter, i princip är behöriga att pröva huruvida rumänska lagbestämmelser är förenliga med dessa unionsbestämmelser, utan att behöva vända sig till den nationella författningsdomstolen i den frågan.
- 61 Det framgår emellertid av beslutet om hänskjutande att de allmänna domstolarna i fråga saknar denna behörighet när den nationella författningsdomstolen har slagit fast att de aktuella bestämmelserna är förenliga med en nationell författningsbestämmelse i vilken det föreskrivs att unionsrätten ska ha företräde, eftersom dessa domstolar är skyldiga att följa författningsdomstolens avgörande.
- 62 Det ska i detta sammanhang erinras om att befogenheten att, vid tidpunkten för tillämpningen av unionsrätten, göra allt som erfordras för att underlåta att tillämpa en nationell lagstiftning eller praxis som kan hindra att unionsbestämmelser med direkt effekt ges full verkan utgör en integrerad del av unionsdomstolarnas uppgift och det åligger de nationella domstolarna att vid utövandet av denna befogenhet tillämpa dessa bestämmelser, eftersom utövandet av denna befogenhet utgör en garanti för domarnas oavhängighet enligt artikel 19.1 andra stycket FEU (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., EU:C:2021:1034, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 257).
- 63 Varje bestämmelse i en nationell rättsordning eller varje lagstiftnings-, förvaltnings- eller domstolspraxis som kan leda till att unionsrättens verkan försvagas på grund av att den domstol som är behörig att tillämpa denna rätt förvägras möjligheten att vid tillämpningstillfället göra allt

som erfordras för att bortse från nationella lagbestämmelser vilka, även tillfälligt, kan hindra de unionsrättsliga bestämmelsernas fulla verkan, är nämligen oförenlig med de krav som följer av unionsrättens karaktär (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 mars 1978, *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 22, och dom av den 21 december 2021, *Euro Box Promotion m.fl.*, EU:C:2021:1034, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 258). Så skulle vara fallet om lösningen vid en konflikt mellan en unionsrättslig bestämmelse och en nationell lag var förbehållen en annan myndighet – med egen befogenhet att företa skönsmässig bedömning – än den domstol som har att säkerställa unionsrättens tillämpning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 mars 1978, *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 23, och dom av den 22 juni 2010, *Melki och Abdeli*, C-188/10 och C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 44).

- 64 Det förfarande för förhandsavgörande som föreskrivs i artikel 267 FEUF syftar dessutom enligt fast rättspraxis till att säkerställa att unionsrätten under alla förhållanden får samma verkan i samtliga medlemsstater och att skillnader i tolkningen av den unionsrätt som de nationella domstolarna har att tillämpa därigenom undviks. Systemet med förhandsavgörande avser att säkerställa denna tillämpning genom att förse den nationella domstolen med ett verktyg för att undanröja de svårigheter som kan uppstå till följd av kravet på att unionsrätten ska ges full verkan i medlemsstaternas system för domstolsprövning. De nationella domstolarna har således en mycket vittgående möjlighet och till och med skyldighet att hänskjuta en begäran om förhandsavgörande till domstolen, om de bedömer att det i ett mål har uppkommit sådana frågor om tolkningen eller giltigheten av bestämmelser i unionsrätten som kräver ett avgörande (dom av den 16 december 2021, *AB m.fl. (Återkallande av en amnesti)*, C-203/20, EU:C:2021:1016, punkt 49 och där angiven rättspraxis).
- 65 Detta kan medföra att samarbetet mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna inom ramen för systemet med begäran om förhandsavgörande blir mindre effektivt och därmed även unionsrätten, om ett avgörande av en invändning om författningsstridighet från en medlemsstats författningsdomstol kan medföra att en nationell domstol, som har att tillämpa denna regel, avskräcks från att utöva den möjlighet som den domstolen ges enligt artikel 267 FEUF att hänskjuta frågor till EU-domstolen om tolkningen eller giltigheten av unionsrätten, i syfte att låta EU-domstolen avgöra huruvida en nationell regel är förenlig med unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 juni 2010, *Melki och Abdeli*, C-188/10 och C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 45, dom av den 5 juli 2016, *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, punkt 25, och dom av den 23 november 2021, *IS (Rättsstridighet av begäran om förhandsavgörande)*, C-564/19, EU:C:2021:949, punkt 73).
- 66 För det fall en medlemsstats författningsdomstol har slagit fast att lagbestämmelser är förenliga med en nationell författningsbestämmelse som föreskriver att unionsrättens ska ha företräde, skulle en nationell bestämmelse eller praxis, såsom den som beskrivs i punkt 61 ovan, utgöra hinder för de aktuella unionsbestämmelsernas fulla verkan, i den mån den hindrar den allmänna domstol som ska säkerställa tillämpningen av unionsrätten från att själv avgöra huruvida dessa lagbestämmelser är förenliga med unionsrätten.
- 67 Tillämpningen av en sådan nationell regel eller praxis äventyrar även effektiviteten i det samarbete mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna som införts genom systemet med begäran om förhandsavgörande, genom att avskräcka den allmänna domstol som har att avgöra tvisten från att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen för att rätta sig efter avgöranden från den berörda medlemsstatens författningsdomstol.

- 68 De konstateranden som gjorts i föregående punkter gör sig än mer gällande i en sådan situation som den som den hänskjutande domstolen har hänvisat till, i vilken en dom från författningsdomstolen i den berörda medlemsstaten inte följer en dom som EU-domstolen meddelat i ett mål om förhandsavgörande, med hänvisning till bland annat den berörda medlemsstatens konstitutionella identitet och till att EU-domstolen påstås ha överskridit sin behörighet.
- 69 Det är i detta avseende förvisso värt att notera att det följer av artikel 4.2 i EU-fördraget att domstolen kan uppmanas att kontrollera att en skyldighet enligt unionsrätten inte kränker en medlemsstats nationella identitet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 juli 2014, Torresi, C-58/13 och C-59/13, EU:C:2014:2088, punkt 58, och dom av den 5 juni 2018, Coman m.fl., C-673/16, EU:C:2018:385, punkt 46).
- 70 Denna bestämmelse har däremot varken till syfte eller till verkan att tillåta en medlemsstats författningsdomstol att, i strid med de skyldigheter som följer av bland annat artikel 4.2 och 4.3 FEU och artikel 19.1 andra stycket FEU och som den är skyldig att iaktta, avstå från att tillämpa en unionsbestämmelse av det skälet att den kränker den berörda medlemsstatens nationella identitet enligt den nationella författningsdomstolens definition.
- 71 För det fall en nationell författningsdomstol bedömer att en bestämmelse i unionsrättens sekundärrätt, såsom den tolkats av EU-domstolen, kränker denna medlemsstats nationella identitet, ska denna författningsdomstol vilandeförklara målet och med stöd av artikel 267 FEUF hänskjuta frågan till EU-domstolen för ett förhandsavgörande, så att denna kan avgöra om bestämmelsen är giltig mot bakgrund av artikel 4.2 FEU, eftersom EU-domstolen är ensam behörig att slå fast att en unionsakt är ogiltig (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 oktober 1987, Foto-Frost, 314/85, EU:C:1987:452, punkt 20, och dom av den 3 oktober 2013, nuit Tapiriit Kanatami m.fl./parlamentet och rådet, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punkt 96).
- 72 Eftersom domstolen, såsom det erinrats om i punkt 52 ovan, har exklusiv behörighet att slutgiltigt tolka unionsrätten, kan en medlemsstats författningsdomstol inte på grundval av sin egen tolkning av unionsrättsliga bestämmelser, inbegripet artikel 267 FEUF, med giltig verkan slå fast att EU-domstolen har meddelat en dom som går utöver dess behörighetsområde och följaktligen underlåta att följa en dom som EU-domstolen meddelat i ett mål om förhandsavgörande.
- 73 Härvidlag ska det erinras om att förfarandet för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, vilket utgör kärnan i det domstolssystem som har inrättats genom fördragen, skapar en dialog mellan EU-domstolen och domstolarna i medlemsstaterna, för att garantera en enhetlig tolkning av unionsrätten och därigenom göra det möjligt att säkerställa unionsrättens koherens, fulla verkan och autonomi samt slutligen den specifika karaktären hos den rättsordning som inrättats genom fördragen (se, för ett liknande resonemang, yttrande 2/13 av den 18 december 2014 (Unionens anslutning till Europakonventionen), EU:C:2014:2454, punkt 176, och dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 27).
- 74 En dom som meddelats i ett sådant förfarande är bindande för den nationella domstolen vid dess avgörande av tvisten i det nationella målet, såvitt avser tolkningen av den berörda unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 februari 1977, Benedetti, 52/76, EU:C:1977:16, punkt 26, och dom av den 11 december 2018, Weiss m.fl., C-493/17, EU:C:2018:1000, punkt 19).

- 75 En nationell domstol som har utnyttjat sin möjlighet enligt artikel 267 andra stycket FEUF, ska således i förekommande fall avvika från den högre nationella domstolens bedömning när den mot bakgrund av EU-domstolens tolkning finner att den högre domstolens bedömning är oförenlig med unionsrätten, i förekommande fall genom att inte tillämpa den nationella bestämmelse enligt vilken den är skyldig att följa den högre domstolens avgöranden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 oktober 2010, Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, punkterna 30 och 31).
- 76 Det följer av EU-domstolens praxis att denna lösning även gäller när en allmän domstol enligt en nationell processrättslig bestämmelse är bunden av en nationell författningsdomstols avgörande som den anser strider mot unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 januari 2013, Križan m.fl., C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 71).
- 77 Eftersom den tolkning av en unionsbestämmelse som EU-domstolen gör, vid utövandet av sin behörighet enligt artikel 267 FEUF, vid behov klargör och förtydligar den aktuella bestämmelsens innebörd och tillämpningsområde, såsom den ska tolkas och tillämpas eller borde ha tolkats och tillämpats från och med sitt ikraftträdande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 mars 1980, Denkavit italiana, 61/79, EU:C:1980:100, punkt 16, och dom av den 18 november 2021, État belge (Pilotutbildning), C-413/20, EU:C:2021:938, punkt 53), ska det vidare slås fast att en allmän domstol anses skyldig att, i syfte att säkerställa unionsbestämmelsernas fulla verkan, i en tvist som den har att avgöra, avvika från ett avgörande från en nationell författningsdomstol som inte följer en dom meddelad av EU-domstolen i ett mål om begäran om förhandsavgörande, även när avgörandet inte har meddelats efter en begäran om förhandsavgörande ingiven av nämnda allmänna domstol i denna tvist.
- 78 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU, artikel 4.2 och 4.3 FEU, artikel 267 FEUF och principen om unionsrättens företräde, ska tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att nationella allmänna domstolar saknar befogenhet att pröva huruvida en nationell lagstiftning som medlemsstatens författningsdomstol har funnit vara förenlig med en nationell författningsbestämmelse som föreskriver att unionsrätten ska ha företräde, är förenlig med unionsrätten.

Den andra och den tredje frågan

- 79 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra och den tredje frågan, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU och artikel 47 i stadgan, ska tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att en nationell domare kan ådra sig disciplinärt ansvar på grund av att denne har tillämpat unionsrätten, såsom den tolkats av EU-domstolen, genom att underlåta att följa ett avgörande från den berörda medlemsstatens författningsdomstol som är oförenligt med principen om unionsrättens företräde.
- 80 Det ska inledningsvis erinras om att artikel 47 i stadgan inte som sådan är tillämplig i det nationella målet, såsom påpekats i punkt 36 ovan.
- 81 Såsom har påpekats i punkt 41 ovan krävs det enligt artikel 19.1 andra stycket FEU att de instanser som kan ha att avgöra frågor som rör unionsrättens tillämpning eller tolkning bibehåller sin oavhängighet och opartiskhet.

- 82 Enligt fast rättspraxis förutsätter de garantier för oavhängighet och opartiskhet som erfordras enligt unionsrätten att det finns regler som utesluter allt rimligt tvivel som enskilda rättssubjekt skulle kunna hysa beträffande den aktuella instansens pålitlighet i förhållande till yttre omständigheter och dennas neutralitet i förhållande till de intressen som konfronteras (dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 225 och där angiven rättspraxis).
- 83 Vad närmare bestämt avser det disciplinära ansvar som domare i allmänna domstolar kan ådra sig, enligt den aktuella nationella lagstiftningen, i fall de inte följer avgöranden från landets författningsdomstol, är det riktigt att bevarandet av domstolarnas oavhängighet bland annat inte kan innebära att det är helt uteslutet att en domares disciplinära ansvar, i vissa exceptionella fall, kan aktualiseras på grund av de domstolsavgöranden som denne har meddelat. Ett sådant krav på oavhängighet syftar nämligen inte till att främja domares eventuella allvarliga och fullständigt ousäktliga handlingar, exempelvis bestående i att avsiktligt och i ond tro eller till följd av särskilt grov och uppenbar oaktsamhet åsidosätta de nationella och unionsrättsliga regler som de ska säkerställa efterlevnaden av, eller godtyckliga avgöranden eller rättsvägran, när de har anförtrotts den dömande makten och därvid ska avgöra de tvister som anhängiggörs av enskilda (dom av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinära förfaranden gentemot domare), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 137, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 238).
- 84 För att bevara denna oavhängighet och för att undvika att regelverket med disciplinåtgärder används för att kringgå dess legitima syften, som ett medel för politisk kontroll av innehållet i domstolarnas avgöranden eller för att utöva påtryckningar mot domare, är det dock nödvändigt att den omständigheten att ett domstolsavgörande innehåller ett eventuellt fel avseende tolkningen och tillämpningen av nationella och unionsrättsliga bestämmelser, eller avseende bedömningen av de faktiska omständigheterna och bevisningen, inte i sig kan leda till att den berörda domaren ådras sig disciplinärt ansvar (dom av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinära förfaranden gentemot domare), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 138, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 239).
- 85 Det förhållandet att nämnda domare inte ska kunna utsättas för disciplinära förfaranden eller disciplinåtgärder på grund av att de har utnyttjat sin möjlighet att vända sig till EU-domstolen enligt artikel 267 i FEUF, vilken omfattas av deras exklusiva behörighet, utgör för övrigt en garanti för deras oavhängighet (dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 227 och där angiven rättspraxis).
- 86 Det är följaktligen viktigt att en domares disciplinära ansvar på grund av ett av dennes avgöranden begränsas till sådana exceptionella fall som de som nämns i punkt 83 ovan och som härvidlag definieras genom objektiva och kontrollerbara kriterier kopplade till kraven på god rättskipning, samt genom garantier som syftar till att avvärja risken för yttre påtryckningar på innehållet i domstolarnas avgöranden och som således gör det möjligt att utesluta allt rimligt tvivel som enskilda rättssubjekt skulle kunna hysa beträffande de berörda domarnas pålitlighet och neutralitet i förhållande till de intressen som konfronteras (dom av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinära förfaranden gentemot domare), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 139, och dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 240).

- 87 Härav följer att artikel 2 och artikel 19.1 andra stycket FEU ska tolkas så, att de utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som gör det möjligt att ålägga en domare vid en nationell domstol disciplinärt ansvar för att inte har följt den nationella författningsdomstolens avgöranden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 242).
- 88 Mot bakgrund av svaret på den första frågan skulle den kränkning av de nationella domstolarnas oavhängighet som följer av en sådan nationell lagstiftning eller praxis även strida mot såväl principerna om jämlikhet mellan medlemsstaterna och om lojalt samarbete mellan unionen och medlemsstaterna, vilka erkänns i artikel 4.2 och 4.3 FEU, och i artikel 267 FEUF, som principen om unionsrättens företrädare, när en nationell domare ådöms disciplinärt ansvar till följd av sin underlåtenhet att tillämpa ett avgörande från den berörda medlemsstatens författningsdomstol som meddelats i strid med EU-domstolens avgörande i ett mål om begäran om förhandsavgörande.
- 89 Denna tolkning gör sig än mer gällande när en nationell domares disciplinära ansvar kan förstärka det faktum att de krav som uppställs i unionsrätten inte har efterkommit i nationella bestämmelser som innebär att nationella allmänna domstolar saknar befogenhet att pröva huruvida en nationell lagstiftning som landets författningsdomstol, genom att underlåta att följa en dom som meddelats av EU-domstolen i ett mål om begäran om förhandsavgörande, har funnit förenlig med en nationell författningsbestämmelse som förskriver att unionsrättens ska ha företrädare (se, analogt, dom av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 och C-840/19, EU:C:2021:1034, punkt 259).
- 90 Även om den rumänska regeringen vid förhandlingen uppgav att ingen påföljd hade utdömts enligt den nationella lagbestämmelse som den andra och den tredje frågan avser, ska det påpekas att vetskapen i sig om att en disciplinär utredning kan komma att inledas kan innebära en påtryckning gentemot dem som har i uppgift att döma i ett mål (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 maj 2021, Asociația "Forumul Judecătorilor din România" m.fl., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 och C-397/19, EU:C:2021:393, punkt 199).
- 91 Av uppgifterna i beslutet om hänskjutande framgår emellertid inte att de nationella allmänna domstolarnas ansvar för underlåtenhet att följa Curtea Constituțională (Författningsdomstolen) avgöranden enligt artikel 99 § i lag nr 303/2004 är underkastat villkor som gör det möjligt att säkerställa att ansvaret begränsas till de undantagsfall som anges i punkt 83 ovan, vilket krävs enligt artikel 19.1 andra stycket FEU, enligt vad som angetts i punkterna 84 och 86 ovan.
- 92 Det ska dessutom erinras om att EU-domstolen, i punkt 241 i domen av den 21 december 2021, Euro Box Promotion m.fl. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 et C-840/19, EU:C:2021:1034), redan kunde konstatera att det inte framgick av respektive begäran om förhandsavgörande i de mål som gav upphov till denna dom, att detta ansvar var begränsat till sådana fall.
- 93 Mot bakgrund av samtliga överväganden ovan ska den andra och den tredje frågan besvaras enligt följande. Artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU, artikel 4.2 och 4.3 FEU, artikel 267 FEUF och principen om unionsrättens företrädare, ska tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att en nationell domare kan ådra sig disciplinärt ansvar på grund av att denne har tillämpat unionsrätten, såsom den tolkats av EU-domstolen, genom att underlåta att följa ett avgörande från den berörda medlemsstatens författningsdomstol som är oförenligt med principen om unionsrättens företrädare.

Rättegångskostnader

- 94 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU, artikel 4.2 och 4.3 FEU, artikel 267 FEUF och principen om unionsrättens företräde, ska tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att nationella allmänna domstolar saknar befogenhet att pröva om en nationell lagstiftning som medlemsstatens författningsdomstol har funnit vara förenlig med en nationell författningsbestämmelse som föreskriver att unionsrätten ska ha företräde är förenlig med unionsrätten.**
- 2) **Artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 2 FEU, artikel 4.2 och 4.3 FEU, artikel 267 FEUF och principen om unionsrättens företräde, ska tolkas så, att den utgör hinder mot en nationell lagstiftning eller praxis som innebär att en nationell domare kan ådra sig disciplinärt ansvar på grund av att denne har tillämpat unionsrätten, såsom den tolkats av EU-domstolen, genom att underlåta att följa ett avgörande från den berörda medlemsstatens författningsdomstol som är oförenligt med principen om unionsrättens företräde.**

Underskrifter